

მერაბ რობაქიძე

საერთაშორისო ტერმინოლოგიის სომხური ეკვივალენტები

ახალ-ახალი დარგობრივი ტერმინების შექმნა ცოცხალი პროცესია. დღევანდელი სომხეთის რესპუბლიკაში ტერმინთმშენებლობა, შეიძლება ითქვას, ტრადიციულად სახელმწიფოებრივი ყურადღების ცენტრშია მოქცეული და ინტენსიურად ხორციელდება.

სომხური ენის შესწავლა იწყება VI საუკუნის დასაწყისში დიონისე თრაკიელის „გრამატიკის ხელოვნების“ თარგმნით, რითაც საფუძველი ეყრება გრამატიკულ კომენტატორულ (განმარტებით) ლიტერატურას, რომელშიც შეისწავლება *გრაფარი* (კლასიკური, ძველი სომხური ენა) ბერძნული ენის ყალიბით.

ელინოფილური სკოლა, ელინური სკოლის თარგმანების ენა გამოირჩევა ბერძნულის გავლენით დამკვიდრებული ენობრივი ნორმებით. ბერძნული სამეცნიერო-ფილოსოფიური. ლიტერატურის სათარგმნელად აუცილებელი იყო ბერძნულის შესაბამისი სამეცნიერო ენა და *სისტემური ტერმინოლოგია*. კლასიკური სომხურის ამ ნაკლის შესავსებად, ტერმინოლოგიის შექმნის საქმის შესამსუბუქებლად და ერთგვაროვნობის (შესატყვისობების) დაცვის მიზნით ელინოფილურ – რი სკოლის წარმომადგენლებმა შექმნეს (შეიმუშავეს) ახალი მოდელები, რომელთა საფუძველზე ჩამოყალიბდა კლასიკურის შემდგომი ლიტერატურული სომხური ენის ვარიანტი – ელინოფილური სომხური. პრეფიქსებით მდიდარი ბერძნული ენის გავლენით მათ შექმნეს მრავალი პრეფიქსი, რომელთაგან ბევრი დამკვიდრდა და გააფართოვა სომხური ენის სიტყვათშემოქმედებითი საშუალებები, გაამდიდრა ლექსიკა მრავალი მნიშვნელოვანი ლექსიკური ერთეულით, შესაძლებლობა შექმნა ბერძნულიდან კალკირების საშუალებით შექმნილიყო მეცნიერების რიგი სფეროების (გრამატიკის, ხუროთმოძღვრების, ლოგიკის, ფილოსოფიის) მრავალი ტერმინი. XII-XIII საუკუნეებში სომხური თავისუფლდება ბერძნული ენის ბრმა გავლენისგან და იწყება სომხური ენის მოვლენების ორიგინალური გაშუქება. XIV-XV საუკუნეებში შეინიშნება ამგვარი მიდგომის შესუსტება და სქოლასტიკის გაძლიერება. ამ დროს ჩაისახა ლათინოფილური გრამატიკა. ლათინურის გავლენის მატარებელ *გრაფარზე* დაწერილი თხზულებ-

ბების ენა ძირითადად ჩამოყალიბდა XVII საუკუნეში დასავლეთ ევროპაში. ლათინურენოვანი სომხურისთვის დამახასიათებელია ლათინური ნასესხობანი და კალკები. ლათინოფილობა სომხურ ენაში განპირობებული იყო რიგი ევროპული ქვეყნების და კათოლიკური ეკლესიის მხარდი ინტერესებით სომხეთისა და სომეხთა მიმართ. ამ მიმართულებამ XVIII საუკუნეში შეწყვიტა არსებობა.

XIX საუკუნის 40–70-იანი წლებში მიმდინარეობდა დისკუსია სომხური ლიტერატურული ენის შესახებ. სომეხი ინტელიგენციის ერთი ნაწილი ეკლესიასთან ერთად იცავდა ახალ ეპოქაში **გრაფარის** (ძველი სომხურის), როგორც ლიტერატურული ენის, პროგრამას, ინტელიგენციის მეორე ნაწილი კი მხარს უჭერდა ახალი სომხური ენის – **აშხარაბარის** (საერო ენის) დამკვიდრებას, რომელიც ორი განშტოებით (დასავლური და აღმოსავლური) გახდა *საერთო ეროვნული ენა* (უფრო ადრე ლიტერატურულ ენად XVII ს.-დან ჩამოყალიბდა დასავლური სომხური კონსტანტი ნეპოლის სომხური დიალექტის საფუძველზე, XIX ს.-ის შუა წწ.-დან კი – აღმოსავლური სომხური სალიტერატურო ენა, დაფუძნებული ერევნის სომხურ დიალექტზე). ეს ბრძოლა უკავშირდებოდა სომხური ენის უმნიშვნელოვანეს საპროგრამო საკითხს – რა პრინციპით უნდა მომხდარიყო სომხური ენის კარდინალური რეფორმა გრაფარის თუ აშხარაბარის საფუძველზე. საბოლოოდ გაიმარჯვა აშხარაბარის იდეამ.

თანამედროვე სომხურ ენობრივ სინამდვილეში ორი ლიტერატურული ენაა (ვარიანტია) – ტერმინ *აშხარაბარში* მოიაზრება როგორც დასავლური, ისე აღმოსავლური ლიტერატურული ენე ბი (სომხეთის რესპუბლიკაში ფუნქციონირებს აღმოსავლური სომხური, ხოლო მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში გაბნეული სომეხობა, გარდა ზოგიერთი გამონაკლისისა, იყენებს დასავლურ სომხურს). მარ თალია, მთელი რიგი ენობრივი ნიშნებით (ფონეტიკური, მორფოლოგიურ-სინტაქსური, ლექსიკით) ისინი ერთმანეთისგან საგრძნობლად სხვაობენ, მაგრამ ორივე მოიცავს სომხური ენის ძირითადი ლექსიკური ფონდის ტრადიციულ ბირთვს.

სომხური ენის ტერმინოლოგიას დასაბამიდანვე ჰქონდა უპირატესად ეროვნული ხასიათი. *სომხურის დღევანდელი ტერმინოლოგია შედგება სამი ფენისაგან: წმინდა ეროვნული, ნასესხები და შერეული*. სომხეთის რესპუბლიკაში გამოქვეყნებულია ტერმინოლოგიური ლექსიკონები – მიძღვნილი მეცნიერებისა და საზოგადოებრივი ცხოვრების ამა თუ იმ სფეროსადმი. სომხურად გა მოცემულია *სამედიცინო*,

ბოტანიკური, ლიტერატურათმცოდნეობითი, მათემატიკური, სასოფლო-სამეურნეო, სამხედრო, სპორტული, პოლიტექნიკური, ფსიქოლოგიური, იურიდიული და სხვა ხასიათის ტერმინოლოგიური ლექსიკონები; გამოქვეყნებულია რამდენიმე ფუნდამენტური ხასიათის – სტ. მაღხასიანცის, აღაიანის, აკადემიის განმარტებით ლექსიკონები. ტერმინოლოგიის დაკანონებაში მონაწილეობდნენ სპეციალური კომისიები, კომიტეტები, როგორებიცაა სომხეთის რესპუბლიკის სამეცნიერო ტექნიკური ტერმინოლოგიის კომიტეტი, სახსტანდარტი, იუნესკოს ინფორბიურო. მინისტრთა საბჭოსთან არსებული *ტერმინოლოგიური კომიტეტი*. იქმნებოდა ცალკეულ სფეროთა საერთაშორისო ტერმინოლოგია, რომელიც ქვეყნდებოდა სპეციალურ ცნობარებში. ეს მუშაობა დღესაც ინტენსიურ ხასიათს ატარებს.

სომხურ ენაში სიტყვა *ტერმინი* აღინიშნება ცნებით ლექსი [ერ] = საზღვარს (შდრ. ლათ. terminus = საზღვარი), ხოლო *ტერმინოლოგია* = ლექსიკონი [ერ] = სხვადასხვა ენაში მეცნიერულ-ტექნიკურ პროგრესთან ერთად იქმნება ახალი ტერმინები. ამ მოვლენას უწოდებენ *ტერმინთმშენებლობას*. სომხური ტერმინების შექმნა იწყება V საუკუნიდან, რა დროიდანაც საფუძველი ეყრება უცხო სიტყვათა თუ სიტყვათკავშირების სომხური ეკვივალენტებით გამოხატვის ტრადიციას. *ახალი ტერმინები იქმნება სომხური სიტყვათქმნადობის პრინციპებით – კომპოზიტების შექმნით, წარმოქმნით, აგრეთვე ძველი, „ძველარი“ სიტყვებისთვის ახალი მნიშვნელობის მინიჭებით, დიალექტური სიტყვების სემანტიკური შემოსაზღვრით, ახალი სიტყვათკავშირების შექმნით, გადმოაქვთ ტერმინები უთარგმნელადაც.*

სომხური ენის ტერმინთმშენებლობის ნორმირების, ტერმინთქმნადობის ხელმძღვანელობის მიზნით გასული საუკუნის 1920–30-იან წლებში შეიქმნა *ტერმინოლოგიური კომისიები* (საბჭოები, კომიტეტები). ამათგან თავისი მოღვაწეობით უმნიშვნელოვანესი და აღიარებული იყო მეცნიერებათა აკადემიის შემადგენლობაში მოქმედი ტექნიკის ტერმინოლოგიური კომიტეტი. ტერმინთმშენებლობას ხელმძღვანელობდა *განათლების სახალხო კომიტეტი*. 1933 წელს ამ უკანასკნელის შემადგენლობაში შეიქმნა *ტერმინოლოგიის საბჭო, შემდგომ – ტერმინოლოგიის კომიტეტი*, რომელიც 1955 წლიდან მოქმედებდა სომხეთის რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოსთან. მის შემადგენლობაში შედიოდნენ ენათმეცნიერები, სხვადასხვა მეცნიერების წარმომადგენელი. „ტერმინოლოგიის კომიტეტი“ სომხური ენის მოქმედი ნორმებისა და პრინციპების შესაბამისად განიხილავდა, იკ-

ვლევდა და წყვეტდა სომხური ენის *ახალი ტერმინების* სადავო საკითხებს, არჩევანს აკეთებდა მეცნიერულ და ტერმინოლოგიურ ლექსიკონებში პარალელურ ტერმინთა და სიტყვათა შორის, განიხილავდა ამასთან დაკავშირებულ სუბიექტურ და კოლექტიურ წინადადებებს და ღებულობდა შესაბამის გადაწყვეტილებას. *ტერმინოლოგიის კომიტეტი* კოორდინაციას უწევდა სამინისტროებსა და მეცნიერებათა აკადემიის შემადგენლობაში მოქმედ განშტოებულ (მათემატიკის, ენათმეცნიერების, სამედიცინო, სამეცნიერო-ტექნიკურ და სხვ.) ტერმინოლოგიურ კომისიებს. ტერმინოლოგიური კომიტეტის გადაწყვეტილებები პერიოდულად ქვეყნდებოდა პრესაში და ცალკეულ გზამკვლევ ცნობარებში¹. ლ. მელიქსეთბეგი სომხურ-ქართული ლექსიკონის (თბ. 1996) წინასიტყვაობაში აღნიშნავდა, რომ სიტყვანის დადგენისას იგი სხვათა შორის „სარგებ ღობს საგზაო (სარკინიგზო) *ტერმინების*, მათ შორის *ტერმინოლოგიური ლექსიკონებით*, რომელთაგან განსაკუთრებით აღსანიშნავია 1931 წელს გამოცემული ე. წ. „შრომის ლექსიკონი“. ტერმინების სომხური შესატყვისები განპირობებულია ენის სიწმინდის დაცვით, რასაც სომხურში მდიდა რი ტრადიცია აქვს.

სომხურ ტერმინოლოგიურ ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ ამა თუ იმ ენის ტერმინები მისი ლექსიკის ნაწილია და ექვემდებარება კონკრეტული ენის სიტყვათქმნადობისა და გრამატიკულ წესებს. იმავდროულად, ყოველი ტერმინული სისტემა დაკავშირებულია განვითარებადი მეცნიერების, კულტურისა და საზოგადოებრივი ცხოვრების ცნებათა სისტემასთან. მაგ. թուխաբոր [თოქაბორბ] (ფილტვების ანთება) შედის სომხური ენის ლექსიკის შემადგენლობაში და იმავდროულად მედიცინაში ერთ-ერთი ავადმყოფობის აღმნიშვნელი ცნებაა. ტერმინები ჩვეულებრივი სიტყვებისაგან ხშირად არ განსხვავდება. ჩვეულებრივი სიტყვა შეიძლება იქცეს *ტერმინად* და პირუკუ. მაგალ. ջուր [ჯურ] (წყალი) სიტყვა ქიმიაში ტერმინს წარმოადგენს. თავის მხრივ, რომელიმე სფეროს სიტყვა შეიძლება გამოიყენებოდეს, როგორც ჩვეულებრივი სიტყვა. სხვადასხვა ენაში მეცნიერულ-ტექნიკურ პროგრესთან ერთად იქმნება ახალი ტერმინები.

ქვემოთ წარმოვადგენთ ზოგიერთ საერთაშორისო ტერმინს სომხური ენის საკუთარი სიტყვათშემოქმედებითი პრინციპებით.

¹ იხ. ღაზარიანი, 1945; ბარსელიანი, 1978; მაცნე, 1978; იშხანიანი, 1981; მელიქსეთბეგი, 1966.

მეცნიერების დარგები:

ფილოლოგია բանասիրություն [ბანაჰესუთუენ] Philology
 филология ფილოლოგი բանասեր Philologist ფილოლოგიური
 բանասիրական Philological ფილოლოგი

ლიტერატურა գրականություն [გრაკანუთუენ] literature лите-
 ратура

ისტორია պատմություն [პატმუთუენ] history история

ასტრონომია (ძვ. ვარსკვლავთმრიცხველობა) աստղագիտ-
 ություն [ასტლაგიტუთუენ] Astronomy астрономия ასტრონომი
 աստղագետ [ასტლაგეტ] (ძვ. ვარსკვლავის-მეტყუელი, ვარსკვლავთ-
 მრიცხველი//მრიცხველი) Astronomer астроном ასტრონომიული
 աստղագիտական

ბოტანიკა բուսաբանություն [ბუსაბანუთუენ] botany ботаника
 ბოტანიკოსი բուսաբան [ბუსაბან] botanist ботаник

ზოოლოგია կենդանաբանություն [კენდანაბანუთუენ] zoology
 зоология ზოოლოგი կենդանաբան [კენდანაბან] zoologist зоолог

არქიტექტურა (ხუროთმოძღვრება) ճարտարապետություն
 [ჭარტარაპეტუთუენ] Architecture архитектура არქიტექტორი (ხუროთ-
 მოძღვარი) ճարտարապետ [ჭარტარაპეტ] architect архитектор

ეთნოგრაფია ազգագրություն [აზგაგრუთუენ] ethnography
 этнография ეთნოგრაფიული ազգագրական [აზგაგრაკან] ethno-
 graphic этнографический

გეომეტრია երկրաչափություն [ერკრაჩაფუთუენ] Geometry
 геометрия გეომეტრიული երկრաչაփական [ერკრაჩაფაკან] geometric
 геометрический

სტატისტიკა վիճակագրություն [ვიჭაკაგრუთუენ] ստատ-
 իստիկա statistics статистика

ბიბლიოგრაფია մատենագիտություն [მატენაგიტუთუენ] biblio-
 graphy библиография ბიბლიოგრაფი მათენაგეტ [მატენაგეტ] Biblio-
 grapher библиограф ბიბლიოგრაფიული მათენაგეიტასკან [მატენა-
 გიტაკან] Bibliographic библиографический

ფსიქოლოგია հոգեբանություն [ჰოგებანუთუენ] психология
 Psychology ფსიქოლოგი հոգեբան [ჰოგებან] psychologist
 հոգეբանական ფსიქოლოგიური psychological психологический

ფილოსოფია փիլիսոփայություն [ფილისოფაუთუენ] philo-

sophy ფილოსოფია ფილოსოფოსი ქიქისუძა [ფილოსოფა] ფილოსოფიური ქიქისუძასკან philosophic философический

პალეოგრაფია (დამწერლობათმცოდნეობა) ხსაყრაყითუქონ [ჰნაგრაგიტუთუქონ] Paleography палеография ხსაყრაყითასკან [ჰნაგრაგიტაკან] პალეოგრაფიული palaeographic палеографический ხსაყრაყეს [ჰნაგრაგეტ]

ეთნოგრაფია აყყაყრუქონ [აზგაგრუთუქონ] Ethnography этнография ეთნოგრაფი აყყაყრა ყეს [აზგაგრეტ] ethnographer этнографист აყყაყრასკან ეთნოგრაფიული აყყაყრასკან [აზგაგრეტ] ethnographic этнографический

გეოგრაფია აჯჰარჰაყრუქონ [აჯჰარჰაყრ] Geography география გეოგრაფი აჯჰარჰაყრ [აშხარჰაგორ] geographer географ გეოგრაფიული აჯჰარჰაყრასკან [აშხარჰაგრაჰკან] geographic(al) географический

ექსპერტიზა ჟირდაჰნსუქონ [ფორდაჰნსუთუქონ] ჟირდაყითუქონ [ფორდაგიტუთუქონ] Expertise экспертиза ექსპერტი ჟირდაყეს [ფორდაგეტ] expert эксперт

ფიზიოლოგია რსაჰსუქონ [ბნახოსუთუქონ] physiology физиология ფიზიოლოგი რსაჰსუ [ბნახოს] phisiologist физиолог ფიზიოლოგიური [ბნახოსაკან] phisiological физиологический

არქეოლოგია ხსაყრუქონ [ჰნაგიტუთუქონ] archeology археология არქეოლოგი ხსაყეს [ჰნაგეტ] archeologist археолог არქეოლოგიური ხსაყრასკან [ჰნაგიტაკან] arch(a)eologic(al) археологический

არიტმეტიკა ჟყარასუქონ [თვაბანუთუქონ] arithmetic арифметика არითმეტიკული ჟყარასკან [თვაბანაკან]

მათემატიკა მარჰნასუჰსა [მათემატიკა]

ეპიგრაფიკა (წარწერათმცოდნეობა) არდასაყრაყითუქონ [არდანაგრაგიტუთუქონ], ჟჰსაყრაყითუქონ [ვიმაგრაგიტუთუქონ] Epigraphy эпиграфика

ლოგიკა თრამარასუქონ [ტრამაბანუთუქონ] Logic логика ლოგიკური თრამარასკან [ტრამაბანაკან] logical логический

პალეონტოლოგია ხსაყრასუქონ [ჰნეაბანუთუქონ] ხსაჰსუქონ Paleontology палеонтология პალეონტოლოგი [ხსაყრას] პალეონტოლოგი ხსაყრასკან [ჰნეაბანაკან] პალეონტოლოგი ური paleontological палеонтологический

ენათმეცნიერება:

ტერმინოლოგია եզրաբանություն [ეზრებანუთუენ], եզրաբառություն [ეზრებარუთუენ], տերմինաբանություն [ტერმინაბანუთუენ] terminology терминология ტერმინი եզრ [ეზრ]

ლინგვისტი (ენათმეცნიერი) լեզվագետ [ლეზვაგეტ] linguist языковед ლინგვისტიკა (ენათმეცნიერება) լեզվագիտություն [ლეზვაგიტუთუენ] linguistics языковедение

ლექსიკოგრაფია բառարանագրություն [ბარარანაგრუთუენ] lexicography лексикография ლექსიკოგრაფი բառարանագիր [ბარარანაგირ] lexicographer лексикограф

ლექსიკონი բառարան [ბარარან], բառգիրք [ბარგირქ] dictionary словарь

გრამატიკა քերականություն [ქერაკანუთუენ] grammar грамматика

ფონეტიკა հնչյունաբանություն [ჰნჲუნაბანუთუენ] phonetics фонетика

მორფოლოგია ձևաբանություն [ძევაბანუთუენ] մորֆոլոգիա morphology морфология

სინტაქსი շարահյուսություն [შარაჲუსუთუენ] syntax синтаксис

ფონემა հնչույթ [ჰნჲუთ] phoneme фонема ფონოლოგია հնչույթაբանություն [ჰნჲუ თაბანუთუენ]

პრეფიქსი (თავსართი) նախածանց [ნახაწანც] prefix префикс

სუფიქსი (ბოლოსართი) վերջածանց [ვერჯაწანც] suffix суффикс

ინფიქსი միջածանց [მიჯაწანც] միջամասնիկ [მიჯამასნიკ] ներածանց [ნერაწანც] infix ლათ. in fixus ინფიქს ინფიქსური միջածանցավոր [მიჯაწანცავორ] ინფიქსაცია միջածանցում [მიჯაწანცუმ] ներմասնիկավորում [ნერმასნიკავორუმ] infixation инфиксация

აფიქსი (სართი) აծանց [აწანც] affix аффикс

არტიკლი հոդ [ჰოდ] article артикль

აბსტრაქცია վերացություն [ვერაცუთუენ] աբստրակցիա abstraction абстракция

აბსტრაქტული վերացական [ვერაცაკან] abstract абстрактный

კონკრეტული կոնკრეტ [კონკრეტ] concrete конкретный

სინონიმი հոմանիշ [ჰომანიშ] synonym синоним

ლექსიკოლოგია բառագիտություն [ბარაგიტუთუენ] lexicology лексикология

სემანტიკა (სემასიოლოგია) ქმასათაწარმოების [იმასტა-ბანუთუენ] Semantics семастика

მეტასემია (მნიშვნელობის შეცვლა) ქმასათაწარმოების [იმასტაფოხოთუენ] ქმასათაწარმოების [იმასტაფოხოთუენ] metasemie

ლექსიკა წარმოადგენს [ბარაბაშარ] vocabulary

დიალექტი წარმოადგენს [ბარბარ] dialect диалект დიალექტოლოგია წარმოადგენს [ბარბარაბან] წარმოადგენს [ბარბარაბან] დიალექტოლოგია წარმოადგენს [ბარბარაბანუთუენ] წარმოადგენს [ბარბარაბანუთუენ] dialectology диалектология

ომონიმი ხმანსონს [ჰამანუენ] სონსონს [ნუენანუენ] homonym
ОМОНИМ

ანტონიმი ხმანსონს [ჰაკანუენ] antonym антоним

ეთნონიმი ღმონსონს [ეთნონიმ] ethnonym этноним

ფორმა ღმონსონს [ფორმა] form форма

დიფთონგი ღმონსონს [ერკობარბარ] დიფთონგი diphthong
ДИФТОНГ

ტრიფთონგი ღმონსონს [ერკობარბარ] triphthong трифтонг

პალატალური (ენა-სასისმიერი) ღმონსონს [ქიმქაინ] ღმონსონს [ქიმქაინ] palatal палатальный небный

როგორც ამ მაგალითებიდანაც ჩანს, ქართულ ენაში უთარგმნელად დატოვებულ საერთაშორისო სიტყვებს სომხურში ხშირად სომხური შესატყვისები აქვს. უცნაურია ის, რომ, ქართულისაგან განსხვავებით, სომხურში უთარგმნელადაა გადატანილი სპორტული ტერმინები: ფეხბურთი, კალათბურთი, წყალბურთი, ფრენბურთი, ჩოგბურთი, ხელბურთი.

სომხური ტერმინოლოგიური სიტყვათქმნადობის ძირითადი პრინციპები ასეთია:

1. სომხურ ენაში საერთაშორისო წარმოების სიტყვების გადმოცემისას გამოიყოფა ერთგნებიანი და ორ- ან მეტგნებიანი კომპოზიტები;
2. სომხური ცნებები წარმოიქმნება და შედგება მეტყველების სხვადასხვა ნაწილისგან. შედგენილი საერთაშორისო სიტყვები (კომპოზიტები) იწარმოებიან ორი ან მეტი ფუძისგან (ძირიდან) სომხური კომპოზიტების წარმოების ზოგადი წესების შესაბამისად კომპოზიტის შემადგენელი წევრები ერთმანეთს უკავშირდებიან **ა** მაკავშირებელი ხმოვნით (ფონეტიკური ვარიანტია **ე** ხმოვანი). გვხვდება უკავშირო შეერთებაც.
3. სხვადასხვა მეტყველების ნაწილებისაგან წარმოებული სა-

ერთაშორისო ცნებები გასომხურებისას მთავარია შინაარსობრივი პრინციპი.

4. კომპოზიტებში მეტყველების სხვადასხვა ნაწილთა მონაწილეობის თვალსაზრისით მრავალფეროვანი სურათი წარმოგვიდგება: ა) ზმნის ძირი + არსებითი, ბ) არსებითი + არსებითი, გ) ზედსართვი + არსებითი დ) ნაცვალსახელი + არსებითი და სხვ.

5. საერთაშორისო სიტყვების წარმოებისას გამოიყენება სომხური ენის ძირითადი ლექსიკური ფონდის სიტყვები (ძირები, ძირები + მაწარმოებლები, კომპოზიტები).

6. საერთაშორისო ტერმინოლოგიური სიტყვაქმნადობა შეეხება მეცნიერების და სხვა ხასიათის დარგებს: ჰუმანიტარულ, ტექნიკურ, საზუნებისმეტყველო, სამედიცინო, პოლიტიკურ, სპორტულსა და სხვ.

7. მეცნიერული შინაარსის არსებითი სახელის აბსტრაქტული ტერმინების წარმოებისას გამოიყენება მაწარმოებლები: ություն [უთაუნ], ում [უმ] = ობა, ება), խոսուիւթյուն [ხოსუთაუნ] = მეტყველება, գիտուիւթյուն [გიტუთაუნ] = მცოდნეობა, լոգիա [ლოგია].

8. მთელ რიგ შემთხვევებში სომხურად წარმოებულ საერთაშორისო ტერმინების გვერდით გამოიყენება მათი უცხოური „დედანი“ სიტყვებიც (ლექსიკონებში მითითებულია).

9. მიუხედავად იმისა, რომ სომხურს ორიგინალური საერთაშორისო ტერმინების სიტყვაქმნადობის მდიდარი ტრადიცია აქვს, არცთუ იშვიათად სიტყვები უთარგმნელადაა დატოვებული.

10. გვაქვს შემთხვევები, როცა სომხურში გვხვდება ფრანგული ფორმით დამკვიდრებული საერთაშორისო სიტყვები – սյուշե [საუშე] „სიუჟეტი“ Siuzhe, კონფერენცია կոնֆერանს Conference

ლიტერატურა

ჰ. ბარსელიანი, 1964 - ჰ. ბარსელიანი, ტერმინოლოგიის გზამკვლევი, ერევანი.

რ. იშხანიანი, 1981 - რ. იშხანიანი, სომხური ენის ტერმინმშენებლობის ნარკვევი, ერევანი.

მაცნე, 1978 - ტერმინოლოგიისა და მართლწერის მაცნე, ერევანი.

მ. ღაზარიანი, 1945 - მ. ღაზარიანი, ტერმინოლოგიის კომიტეტის გადაწყვეტილებების გზამკვლევი, ერევანი.

Merab Robakidze

Armenian equivalents of foreign terms

Summary

1. In the Armenian language in the formation of international equivalents of foreign terms are monosyllabic, two-syllable and more concepts.

2. The terms are composed of different parts of speech. Components are represented by two or more roots under general rules for the preparation of composites Armenian _ connecting vowel a, or without it.

3. Terminology of the Armenian language was initially predominantly national character. Modern terms consist of three parts_ purely national, borrowed and mixed.

4. Among the different principles used to create Armenian equivalents for foreign words, the main is the principle of word content.

5. To form composite Armenian international equivalents of foreign words presented different ways, traditional Armenian

6. different languages form terms from different sources . In compound words of armenian language in the sense of participation of different parts of speech the following variety: a) the root of the verb +noun b) noun+ noun c) noun+ adjective d) pronoun+ noun, etc.

7. The terminology of the Republic of Armenia has traditionally been the center of national attention and ongoing. Armenian language learning begins in the fifth century. New - New Field Glossary create a live process. The terms of the creation of the Republic of Armenia, one might say, has traditionally been the center of national attention and continues to develop intensively

8. Terminology of the Armenian language has traditionally always been in the center of attention of the Armenian state and even now continues to develop intensively.